

Het avondblad

De krant op Prinsjesdag bracht een aardig interview met minister Ruding. Als bijna uitsmijter vroeg de blijkbaar belezen journalist hem of hij het recente boekje van prof. Kessler 1) al had gelezen, in het bijzonder omdat deze enige vergroting van het financieringstekort toelaatbaar achtte. Ik citeer het bondige antwoord van de minister: „Ik heb belangrijker avondlectuur, het lezen van de *NRC Handelsblad* kost mij al genoeg tijd”. Een openhartige zinsnede, in de eerste plaats al omdat snibbigheden tussen oud-bankiers niet zo gebruikelijk zijn. Toch kan men voor de uitspraak enig begrip hebben. De *NRC Handelsblad* is niet het slechtste produkt van Elsevier-NDU en in Kesslers boekje staan wel erg veel formules. Dan maar liever de krant, want in de politiek werkt men toch vooral op de korte baan. Doch laat ik stoppen met deze oppervlakkige waarnemingen en trachten wat dieper te graven.

Kort gesteld komt Kesslers doorwrochte betoeger op neer dat bezien vanuit de theorie van de „functional finance” enige vergroting van het financieringstekort van de overheid onder de huidige omstandigheden verantwoord is om verdere vraaguitval tegen te gaan. Zijn bewijsvoering is nauwelijks te weerleggen. Duidelijk toont hij aan dat een consistent heractiveringsbeleid, mede gericht op een vergroting van de effectieve vraag, het tekort op korte termijn weliswaar iets zal doen stijgen, maar daarna zal doen dalen via een verbetering van de belastingopbrengsten en een verlaging van conjunctureel bepaalde overheidsuitgaven. Daarentegen geeft een geforceerde bezuinigingspolitiek weinig uitzicht op herstel, noch van de economie als totaal noch van de overheidsbegroting op zich 2).

Het is niet moeilijk te raden waarom de heer Ruding dit soort oude wijsheden schuwt en maar liever achter zijn avondblad wegduikt. De theorie van de „functional finance” is in de tijd voor zijn optreden te zeer misbruikt om nu al weer naar voren te kunnen worden gehaald. Vroeger, toen men er beter af kon blijven, hebben de politici en „handlangende” economen het keynesiaanse speelgoed dolgedraaid. Nu zou het misschien

van pas komen, maar laat men het uit angst toch maar liever in de kast.

De tegenstelling Ruding-Kessler verscheurt niet alleen de Nederlandse economie wereld. In wezen is het een afschaduwing van het veel grotere debat dat in de Verenigde Staten wordt gevoerd over het Amerikaanse begrotingstekort. Na veel geharrewar begint daar echter de gedachte veld te winnen dat het in gang gezette conjunctuurherstel kan bijdragen tot vermindering van het beruchte gat van \$ 200 mrd. Men heeft daar trouwens ook een veel beter inzicht in de structuur- en conjunctuurcomponenten van de federale begroting, informatie die men bij al het nuttige dat de *Miljoenennota 1984* geeft, toch node mist. Ironisch genoeg zijn de Amerikanen, ondanks alle aanbodfilosofieën, toch nogal met de „functional finance” bezig geweest, getuige de gefaseerde maar bij elkaar toch respectabele verlaging van de inkomstenbelasting en de verhoging van de (militaire) uitgaven.

Doch blijven we dichter bij huis. Stelt u zich een land voor waar al geruime tijd het consumptievolumen met enkele procenten per jaar daalt, waar de netto investeringen van het bedrijfsleven maar 6% van het nationale inkomen (ni) bedragen, waar voorts de werkloosheid met 17% van de beroepsbevolking hoger is dan waar ook in de industriële wereld en waar ten slotte een betalingsbalansoverschot op lopende rekening van 5% van het ni wordt verwacht. Dat is het Nederland van de *Macro Economische Verkenningen 1984* zal de lezer zeggen. Inderdaad, maar een scherper voorbeeld van binnenlandse onderbesteding laat zich toch moeilijk schetsen. In geen enkel ontwikkeld land ziet het komende jaar er zo droevig uit en bijna nergens voorziet men een nationaal inkomen dat reëel genomen niet hoger is dan in 1978, dus van zes jaar terug. En dat in een wereld waar het conjunctuurherstel, dat hooguit 3 jaar duurt, dan al een jaar aan de gang is.

Toch heeft dat land blijkbaar maar één hoofdprobleem, namelijk een tekort op de overheidsbegroting van meer dan 10% van het ni. Weliswaar is dit tekort gemakkelijk te financieren uit het binnenlandse particuliere

spaaroverschot van ruim 15% en treden er geen „crowding out”-effecten op, want de interest is er niet hoger dan elders (integendeel) en het bedrijfsleven blijkt ondanks alle aanbodstimulansen toch onvoldoende zin in machines te hebben. Ook is de totale staatschuld niet meer dan één jaar staatsuitgaven en ook niet meer dan 50% van het ni, voorts is er geen cent buitenlandse schuld bij en belooft de rentelast niet meer dan 5% van het ni. Zou er ondanks dat probleem dan toch sprake zijn van enige binnenlandse onderbesteding?

„Fout”, zegt de minister, „geen nonsens”. Dat is wel te begrijpen, maar niet te rechtvaardigen. Enkele jaren terug ging ons in Nederland geen zee van collectieve uitgaven te hoog. Dat geeft natuurlijk een bezuinigings-trauma, maar ook daarin kan men overdrijven. En het gaat wel allebei — toen en nu — recht in tegen de draad van de „functional finance”, waarin de overheid niet alleen een plicht heeft ten aanzien van de eigen huishouding, doch ook moet zorgen voor evenwicht op een redelijk niveau binnen de totale volkshuishouding. Keynes' theorie is dood, leest men dan in de avondkrant. Logisch na al die linkse en rechtse politieke moordaanslagen.

Is het voorgaande een pleidooi tegen de bezuinigingen van de regering en voor de actiegroepen voor wie geen uitgaven te dol zijn? Neen, maar het is wel een verzoek om maat te houden. Legt men de *Miljoenennota 1984* naast de tegelijkertijd gepubliceerde *Werkgelegenheidsnota*, dan komt dit verschil in maat duidelijk aan het licht. Het eerste is een goed beredeneerd en gedocumenteerd stuk, het tweede te veel gelegenhedswerk. Meer arbeid komt er echt niet door herverdeling en aanbodstimulansen alleen; een wat grotere effectieve vraag is daarvoor onontbeerlijk. Als particulier kun je niet tegelijkertijd bezuinigen en uitgeven, maar de overheid kan dat merkwaardigerwijze wel. Dat is de boodschap van de „functional finance”, waar de professor zo moeilijk over schrijft en de minister zo weinig over leest.

1) G. A. Kessler, *Voorwaarden voor economisch herstel*, Economische monografieën nr. 3, Universiteit van Amsterdam, 1983.

2) Idem, blz. 61 en 94/95.